

GLADSAXE

Identitet, børn og børnehjem

- Bagsværd Observationshjem
og Søskendehjemmet Haraldslund

Gladsaxe Byarkiv

Bagsværd Observationshjem
- tidligere Bagsværd Spædbørnehjem side 3

Søskendehjemmet Haraldslund
- tidligere Ove Hohlenbergs Mindeside 19

© Gladsaxe Kommune, byarkivet

1. udgave 2005

Tekst: Charlotte Bønni Bravo og Eva Molin

Foto: Eva Molin m.fl.

Layout: Grafia

Tryk: Gladsaxe Kommune

Oplag: 400

Arkivet takker de mange, der har bidraget med fakta om fortid og nutid

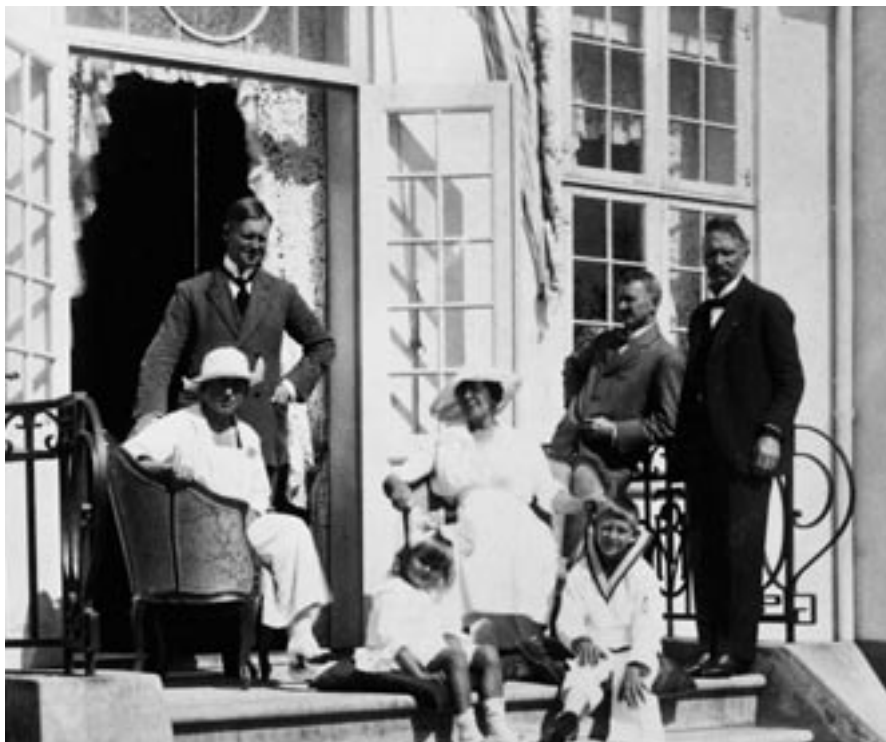
Bagsværd Observationshjem - tidligere Bagsværd Spædbørnehjem

Af Charlotte Bønni Bravo, Gladsaxe Byarkiv

På trods af Bagsværds Observationshjems lange historie er der skrevet meget lidt om stedet. Dette skyldes næppe en manglende historisk interesse, men snarere at hjemmet altid har værnet om sine børn og deres private forhold. Byarkivet har fået lov til at få et indblik i denne institutions lange og mangfoldige historie, der startede med to kvinders interesse for børn og fortsatte som et professionelt børnehjem for de børn, der har allermost brug for omsorg og pleje.

Det hele startede med et hus

I 1913 købte kongelig hoftandlæge Dr. Per Vorslund-Kiær en grund beliggende på Bagsværdvej 146. Nogle år efter, ca. 1915, opførte han en sommerbolig på grunden og opkaldte huset "Lisbethlund" efter sin hustru. Vorslund-Kiær var arkitektonisk meget inspireret af Marienborg. Han vendte huset mod nord, hvorved han opnåede et fantastisk aftenlys. Den smukke ejendom ned mod Bagsværd Sø beplantede han med sto-

Familien Vorslund-Kiær søndag formiddag på verandaen, 1922.

re rododendronbuske, æbletræer og et enkelt valnøddetræ. Alt sammen planter der stadig pryder haven i dag.

Da Vorslund-Kiær døde i 1930, faldt familiens interesse for brugen af huset, og det endte med, at arvingerne samme år solgte huset fra. Huset nåede at få to nye ejere, som begge gik konkurs, før Ingrid Madsen og Helga Wiinholt købte huset med det formål at indrette børnehjem. Deres baggrund var lidt broget, frk. Madsen var uddannet i sygepleje på Rigshospitalets fødeafdeling, og frk. Wiinholt var bankuddannet.

De fik finansieret størstedelen af deres køb gennem slægtninge og venner. Ingen af damerne havde en speciel uddannelse i barnepleje, men alligevel åbnede de et privat-ejet børnehjem, som dog var afhængig af, at forældrene kunne betale for anbringelsen af børnene. Dette var dengang ikke et særsyn. De fleste børnehjem var dengang drevet af private. Netop fordi forældrene skulle betale for anbringelsen, var det børn fra den bedre middelklasse, der kom på børnehjem. De fattige havde ikke den slags muligheder. Det var forældre, hvor enten den ene ægtefælle var blevet syg, og det derved økonomisk var blevet svært at forsørge børnene, eller kvinder, der var kommet i ”uføre” og ville bortadoptere deres barn. I de tidlige år husede Bagsværd Spædbørnehjem 48 børn. Personalet bestod af unge velstillede piger, som gennem pasningen af de små børn fik et års uddannelse i barnepleje.

Ingeborg Wichmann kommer til

I starten af 1945 besluttede de to forstanderinder sig for at forlade Bagsværd Spædbørnehjem. Deres grund til at holde op var ifølge rygter tyndslidte nerver, hvilket man fik syn for sagn for nogle år senere. Damerne slog sig nemlig efterfølgende ned i det jyske, men en vinterdag i 1956 besluttede de sig for at ta-

ge hinanden i hånden og begive sig ud i Randers Fjord, hvor de endte deres dage!

Men tilbage til 1945, hvor der nu skulle findes en ny forstander, blev Ingeborg Wichmann foreslået. Hun var uddannet sygeplejerske og havde været på Dr. Louises Børnehospital, Kommunehospitalet, og kørte i 1945 rundt som sundhedsplejerske i Holbæk Amt. Hun havde forud givet sine papirer til Direktoratet for børneforsorg, og det var da også dem, der ringede og spurgte, om hun ikke ville overtage pladsen som forstanderinde. Ingeborg sagde ja tak uden at have set stedet, men hun ville gerne tilbage til arbejdet med børn, og hun så derfor denne stilling som en velkommen udfordring. Hun flyttede ind på 1. sal i hovedbygningen og fik derefter en rundvisning af de to damer. På det tidspunkt var der ca. 30 børn på hjemmet, og ved næsten hver eneste seng stoppede de, og Ingeborg fik en kort besked om barnets tilstand. Ved næsten alle senge var diagnosen ”psykisk usikker”. Dette var på trods af, at damerne ikke havde et medicinsk grundlag for at stille en diagnose. Ingeborg fortæller, hvor koldt og ukærligt hele hjemmet virkede:

– ”De kunne ligeså godt have solgt sko”, fortæller hun med vrede i stemmen. Der var godt nok brug for Ingeborgs ekspertise og omtanke for de mange børn.

Da Ingeborg blev forstanderinde, var krigen endnu ikke slut, men selv om det var krigstider, følte hun ikke, at hjemmet manglede noget. Man nøjedes med det, man havde og var taknemmelig. Hun husker dog, hvordan krigen påvirkede dagligdagen på hjemmet. Der var jo altid frygt for luftangreb, så man havde aftalt med et ægtepar, som boede i en stor villa på den anden side af søen, at hvis det blev nødvendigt, kunne man evakuere alle børn og personale hen til dem. Det blev heldigvis aldrig nødvendigt. Ingeborg

I 1922, inden træerne voksede op, var der en smuk udsigt ud over Bagsværd sø.

husker det gode forhold hun havde til fru en i villaen. Hun kom gerne for at hilse på børnene og medbragte engang lidt te – en ren guldgrube i krigstiden, hvor alt var rationeret.

De ansatte

Personalet, som Ingeborg overtog, bestod af barneplejerske, elever og en økonoma. Ingeborg mindes, hvor fantastisk en kok hjemmet havde: Hun hed Inger Hansen og havde ingen uddannelse i ernæring, men havde evner og talent inden for madlavning, fortæller Ingeborg. Hun var et loyalt og sødt menneske, der sørgede for at udnytte deres frugthave til fulde og gav børnene god og nærende mad. Frk. Hansen blev på spædbørnehjemmet i 30 år. Ligeledes husker Ingeborg en barneplejerske, som havde et utroligt nært og kærligt forhold til børnene. Hun var og er stadig taknemmelig over, at hun havde et kompetent og kærligt personale.

Personalet havde ikke nogen speciel uddannelse i barnepleje. De kom til samtale, og som regel var det søde plejere. Der var en hel del personale på hjemmet, fordi der skulle være personale hele døgnet, og det slugte ressourcer.

Barneplejerskerne og eleverne boede på hjemmet, men det var nogle beskedne kår, Spædbørnehjemmet kunne tilbyde. Soverrummene var kun få kvadratmeter store, men det betød så utrolig meget for børnene, at deres plejere også boede på hjemmet. Hun husker, at en ung pige fra en velstående familie kom som plejer på hjemmet. Hun skulle lære barnepleje som så mange af de andre, og da hendes far blev vist rundt på hjemmet, undskyldte Ingeborg de trange kår, hvortil han svarede – Ved De hvad, unge mennesker. Det var den gængse holdning til det; hvis man var ung så fandt man sig i mere.

1945/46, De unge kvinder fik et godt kendskab til barnepleje gennem deres arbejde på Spædbørnehjemmet.

Eleverne blev på hjemmet i et år. Mange af dem flyttede så fra hjemmet og fandt anden beskæftigelse eller blev gift og stiftede egen familie. Andre elever valgte at gå videre med deres uddannelse og blev assistenter. Efter krigen blev der dannet nye uddannelser inden for barnepleje, hvor skolen kunne give dem en teoretisk undervisning og så sende dem i praktik på børnehjem. De endte som uddannede barneplejersker. En af dem var Inger Glahn, som langt senere skulle blive den næste forstanderinde på hjemmet.

Hverdagen og pædagogikken i 1950'erne

Hverdagen gik med, at børnene blev vækket og derefter vasket. De små flaskebørn lå i deres senge og fik mad, hvorimod de store, som skulle have rigtig mad, spiste inde på stuerne. Der var på dette tidspunkt ikke de personalemæssige ressourcer til at give børnene den tætte kontakt, som spædbørn

har brug for. Inger Glahn tænker tilbage på denne svære tid og siger, at man skal huske på, at deres arbejdsdag var meget længere, end den er i dag, og de havde kun en ugentlig fridag. Det betød, at der var et kontinuerligt personale hos børnene, og det meste af personalet boede på hjemmet sammen med børnene. Dengang havde man ikke så travlt, som man har i dag, og ofte brugte personalet deres fridage på at tage et par børn på nogle ture. Hun tror, at mange børn har ”overlevet” på denne nærkontakt med personalet. Der var jo ikke tiden til nært samvær i de første år grundet personalenormeringen.

Der var også de børn, som desværre blev dårligere af at være på børnehjem, netop fordi de ikke havde den tætte kontakt med personalet, som de behøvede for at udvikle sig normalt. Personalet havde ikke ressourcerne til at bruge den fornødne tid på hvert barn. De sov på store stuer og fik en flaske med i sengen. Der var f.eks. ikke tid til at sidde

med hvert barn på armen, når de skulle have mad. Alle børn fik naturligvis deres mad, ren ble, rent tøj osv., men hvis personalet ikke var opmærksom, kunne et barn godt være på hjemmet længe uden kontakt med en voksen. Det var netop disse børn, der blev følelsesmæssigt tidligt skadet. Dagen var så fyldt med praktiske gøremål, at der ikke var tid til at sidde med et barn på armen og give det den tætte nærkontakt, et lille barn behøver. Mange børn led desværre under dette. Det blev heldigvis meget bedre, efterhånden som nye pædagogiske teorier blev udviklet.

Revolutionen inden for spædbørnspædagogik kom i 1950'erne. Der udkom bogen "Børn uden hjem" skrevet af John Bowlby, der beskrev børnenes udvikling. Dette var noget nyt, som ikke havde været udforsket før. Bogen beskrev, hvorledes børnene udvikledes, og Inger husker, hvordan den vakte stor opstandelse på hjemmet. Pludselig indså de hvilke fejl, de begik hver dag. De fik ligeledes en engelsk udviklingsteori oversat til danske forhold, som forklarede, hvad spædbørn skulle kunne på forskellige stadier af deres udvikling. Skemaet blev et godt redskab til at skelne mellem normal og unormal opførsel og dermed tolke det enkelte barn.

Højtider

Ingeborg fortæller, hvordan man som regel ventede med at døbe de små børn, indtil barnet skulle i privatpleje eller bortadopteres. Børnene fik dog altid et navn, men de nye forældre kunne godt "omdøbe" dem. Mange af de biologiske forældre ville gerne holde dåbsfesten på Observationshjemmet, mens andre fik barnet hjem i selskab med en medarbejder i et par timer. Det var dog sjældent en god oplevelse for børnene, da disse fester hos forældrene mest gik ud på at få noget at drikke.

Fødselsdagene var altid hyggelige. De

Sommeren 1945. En barneplejerske har taget et lille barn med ud på græsplænen for at nyde den varme sol.

1946. Lille Pylle sidder alene på det bare gulv. Det skulle dog snart blive bedre med indførelsen af nye pædagogiske teorier.

havde en legestue, og på børnenes fødselsdage inviterede hvert enkelt barn resten af huset til kalas. Det var plejerne, som havde ansvaret for at pynte op og gøre det til en speciel dag for barnet. Fødselsdagsbarnet fik gaver og en masse opmærksomhed.

Julen blev også altid fejret. De købte juletræ og holdt jul om eftermiddagen med god mad og små julegaver. Hver plejer havde en gruppe på 4 børn, som de havde ansvaret for. De sad i disse grupper rundt om træet og sang julesange, mens børnene fik gaver af deres plejer. Der blev gjort en stor indsats for, at så mange plejere som muligt kunne kom-

me hjem til deres familier juleaften. Derfor var der kun det nødvendigeste personale tilstede juleaften.

Spædbørnehjemmet bliver til Observationshjem

Den 7. april 1945 står Bagsværd Spædbørnehjem opført som en selvejende institution. I mange år modtog de hvert år op mod 32 børn, men fik det efterhånden nedsat til 24 børn. Børnene kom først og fremmest fra København. De små kommuner i provinsen havde som regel ikke deres egne anbringelsesmuligheder, så Bagsværd blev også brugt af de små købstæder. Det var primært børneværnet, der ringede angående anbringelse af et barn, men også private kunne finde på at opsøge Spædbørnehjemmet. Engang ringede en mor med et barn på ½ år. Hendes mand var sømand, og nu kunne de to komme ud og rejse sammen, men uden barnet. Derfor ville hun gerne have barnet på børnehjem i en periode. Dette sagde Ingeborg nej til. Hun mente ikke, at det var tilstrækkelig grund til at anbringe sit barn på børnehjem, men ved sygdom eller skilsmisse prøvede hun altid på at hjælpe.

I 1960'erne kom der en lov, om at ingen børnehjem måtte være privatejede. Derfor blev Bagsværd Spædbørnehjem, som et af de første i Danmark, omdannet til Bagsværd Observationshjem i 1962 og kom under Barnets Hus.

Selvom man bor på børnehjem, så er julen stadig børnenes fest og Bagsværd Observationshjem er ingen undtagelse. 1970.

Det var og er stadig muligt for forældrene at besøge deres børn på hjemmet. Her er en mor kommet for at se til sin lille pige. 1941.

Barnets Hus er en institution oprettet med det formål at hjælpe børn og unge til et bedre familieliv. Det blev oprettet ca. 1920 og har siden fået flere børnehjem under sig, hvoraf Bagsværd Observationshjem er et af dem. Robert Hove, som var pensioneret Sø- og handelspræsident, blev tilbudt stillingen som formand i Barnets Hus, og det var gennem hans store personlighed og engagement i børns tarv, at samarbejdet med Barnets Hus blev så stor en succes. Denne nye status medførte, at hjemmet fik tilknyttet psykiater, psykolog, socialrådgiver, børnelæge og ikke mindst at personalet fik en løbende uddannelse.

Hjemmet var så heldigt at få børnepsykiateren Hedvig Jacoby tilknyttet som kon-

Der er en verden til forskel fra den lille Pylle alene på gulvet til denne dejlige hyggestund i 1980.

sulent, og hun gjorde et meget stort arbejde omkring spædbørn. Ingeborg husker, at Hedvig på et tidspunkt rejste til Grønland for at se børneforholdene der. Her fandt hun en lille pige, som de fik anbragt på Bagsværd. Hendes forældre var alkoholikere, og det var kun bedstemoderen, som kunne tage sig lidt af hende. Hun sad i en krog for sig selv med ryggen ud til de andre og viftede med en lille plastikkop. Ligeså stille fik de hende vendt mod verden og fik hendes opmærksomhed. Dette tog uendelig lang tid, men kun tiden kan hjælpe disse følelsesmæssigt skadede børn. Hun endte med at blive en velfungerende lille pige.

Hedvig kunne undersøge og diagnosticere børnene og sammen med psykologen Ruth Iversen undervise hele personalet. De tog forskellige emner op til debat, og sam-

men oversatte de Griffith's spædbørnetest fra engelsk til dansk. Dette var en kæmpe hjælp i det daglige arbejde, for nu fik personalet et reelt redskab til at opdage og varetage de særlige behov, som børnene havde. Inger Glahn fortæller, hvor fantastisk det var at lære, hvad der sker med små børn og deres udvikling. Før havde arbejdsmetoden været ro, regelmæssighed og renlighed, men nu kunne de hjælpe hvert enkelt barn i en langt større udstrækning. Dette krævede dog også, at der kom mere personale, men det blev efterhånden muligt at råbe politikerne op, og flere ressourcer blev givet til observationshjemmene. Der blev også bygget til på dette tidspunkt. Hvor der før havde været 3 uroplagede stuer til 26 børn, hvor det var svært for børnene at få den opmærksomhed, som de behøvede, kom der små nye stuer med 4-

Endelig blev der tid til at sidde med hvert barn. Barnet oplevede derved den trygge følelse af nærvær og langt mere rolige omgivelser i forbindelse med måltiderne.

6 børn på hver og fast tilknyttet personale, som alle var uddannede. Der blev nu mulighed for at tage de små spædbørn op, når de skulle have flaske. Det var en kæmpe udvikling fra at ligge i sengen alene og få flaske til at ligge i trygge arme, mens de spiste.

Observationshjemmet havde ligeledes et godt samarbejde med Mødrehjælpen. De var gode til at vurdere, om der var behov for, at barnet kom på børnehjem. Det kunne være fordi, moderen skulle starte på uddannelse eller, at hun måske misrøgtede sit barn på den ene eller anden måde. Mange gange fik de også helt nyfødte fra Mødrehjælpen, som skulle til observation for at se, om de var normale, inden de blev bortadopteret. Dengang som nu var det svært for forældre at adoptere et barn. Ingeborg husker en episode, hvor der var en sagsbehandler i en kommune, som havde nogle bekendte, der gerne ville adoptere. Alle kunne se, at der var noget galt med det barn, som de skulle have. Dette fortalte hun til den pågældende kommune, men det par, som skulle have barnet, ville ikke rigtig tro på, at der var noget galt og insisterede på at få barnet. Dengang kendte man ikke så meget til spædbarnets udvikling, så man kunne nemt overse eller ikke forstå konsekvenserne af et lille evnesvagt barn. Ingeborg tænker tit på, hvordan det mon er gået dette barn. Det gik dog som regel godt, når børnene kom ud i andre familier. Dette skyldtes i høj grad, at Mødrehjælpen var gode til at vurdere folk og deres pasningsevne sammen med de forskellige børn. Der var jo en tilvænningsperiode, for at se om barnet og forældrene passede sammen. De nye forældre kom hver dag i 10-12 dage for at opbygge et kendskab til og kontakt med det lille barn.

Inger Glahn mindes også kontakten med plejefamilierne. Hun har det dårligt over at have sendt så mange børn ud i plejefamilier

uden den fornødne støtte. Der var ikke ressourcer til at hjælpe dem i længere tid efter opholdet på observationshjemmet. Nogle gange havde de kontakt med plejefamilierne, men kun for en kort periode. Som regel når plejefamilierne fik børnene, følte de, at nu var børnene deres, og kontakten med observationshjemmet blev meget lille. Dengang var det folk med overskud, som ikke havde børn selv. De troede på, at de kunne rette op på børnene ved familieliv og kærlighed, men det var ofte svært. Når en plejefamilie henvendte sig med henblik på at få et barn i pleje, blev der gjort et stort arbejde med at undersøge familien og deres egnethed, ligesom der blev fortalt om hvilke problemer, dette barn havde med i bagagen. Men det virkede ikke altid som om, at de hørte efter, hvad der blev fortalt. De var så ivrige efter at få barnet med hjem, at det ikke gik ind. Inger fortæller, at i Mødrehjælpen tid blev der gjort meget for at holde kontakt med familierne, ligesom en del plejehjemsforeninger lavede et stort efterarbejde med disse familier og børn.

Ingen beføjelser

Ingeborg fortæller, hvor lidt indflydelse hun havde, på hvilken familie der fik lov til at adoptere et barn. Hun kunne sige sin mening, men havde ingen beføjelser. Kommunen mente ofte, at de vidste bedre besked end hjemmet og ”overhørte” tit anbefalinger fra Observationshjemmet. Heldigvis var det lykkelige adoptioner i langt de fleste tilfælde. Mange gange blev Ingeborg venner med forældrene, og hun husker med glæde, at hun blev inviteret til konfirmation til et af de spædbørn, hun havde haft på hjemmet. Også Inger Glahn husker, hvordan Observationshjemmet til tider blev sat ud på et sidespor. Det var svært at acceptere, at kommunerne ikke altid lyttede til den eks-

pertise, som hjemmet havde. Kommunerne handlede meget ud fra økonomiske hensyn. De har måske følt at hjemmet var for blødsødent, men det var ikke rigtigt. De prøvede at gøre børnene parate, inden de kom i pleje eller hjem, så overgangen blev så utraumatisk så muligt.

Ingeborg takker af

I 1975 besluttede Ingeborg Wichmann, at tiden var inde til at gå på pension. Hun havde siden 1945 boet på Bagsværd Observationshjem på 1. sal og ledet hjemmet med den største passion. Hun fortæller, at hun ikke har fortrudt en eneste dag, men det var ikke et problem for hende at holde op. Hendes kræfter slog ikke til mere, og hun var fuldstændig tryk ved at lade Inger Glahn tage over. Ingeborg nåede aldrig at stifte sin egen familie, men hun har aldrig savnet en mand og egne børn. Engang blev hun spurgt af en børnelæge, om hun ikke ville adoptere et af børnene fra hjemmet, men som hun siger, – Hvordan kunne jeg det? Alle børnene var lige dejlige, det var umuligt at vælge.

2005. Ingeborg Wichmann er i dag en frisk dame på 97 og bosat på Bornholm.

Tiden med Inger Glahn

Inger er uddannet i den gamle linje kaldet barneplejerske, som dengang tog tre år. Hun startede i Sønderborg, men endte i København, fordi det var det eneste sted, hun kunne færdiggøre sin uddannelse. I forbindelse med sin uddannelse kom hun rundt på forskellige børnehjem, børnehaver og sygehuse. Først i en børnehave i Flensborg, derefter på ”Børnehjemmet 1870” og så på Diakonissestiftelsen i ½ år. Efter disse ophold var hun færdiguddannet og fandt så stillingen som barneplejerske på Bagsværd Spædbørnehjem i 1956. Hun blev ved med at tage kurser i forbindelse med arbejdet på hjemmet. På den måde holdt hun sig altid ajour med den nyeste udvikling. Hun har altid haft lyst til at arbejde med børn, og man kan sige, at hendes hobby blev hendes arbejde.

Da Ingeborg Wichmann forlod Bagsværd Observationshjem, blev det barneplejersken Inger Glahn, der overtog pladsen som forstanderinde. Hun flyttede op i de selv samme stuer på 1. sal, som Ingeborg havde resideret i og fik nu helt andre arbejdsopgaver, end dem hun var vant til. Som forstanderinde begyndte hun at få personalet med på råd og udarbejde et større samarbejde mellem ledelsen og medarbejderne. Hun fulgte den lagte linje; interesse for nyeste udvikling og omtanke for børnenes tarv. Observationshjemmet blev et forbillede for de observationshjem, der blev oprettet i årene efter, netop fordi de fulgte med udviklingen, og dermed arbejdede efter de nyeste teorier inden for barnepleje.

De børn, der havnede på hjemmet, var alle fra svært belastede hjem. Det var børn, som var blevet tvangsfjernet af kommunen og nu behøvede et nyt hjem i form af en plejefamilie. Hjemmet sørgede for den rette pædagogiske støtte og et ”hjem” med den fornødne ro. Der var dog tider, hvor selv Bag-

sværd Observationshjem måtte give op. Det var de børn, som var kommet for sent hjemmefra og nu var så skadede, at de behøvede helt specielle rammer. Her kom samarbejdet med behandlingshjemmene disse børn til gode. De børn, som krævede meget følelsesmæssigt, men ikke kunne give igen, var bedre anbragt på et behandlingshjem.

Det har altid været Observationshjemmets politik at få børnene anbragt i plejefamilier så hurtigt som muligt inden for forsvarlighedens grænser naturligvis. Hvilket var så snart børnene var parate til at knytte varige kontakter, og det rigtige hjemsted var fundet. Det var begrundet i, at Observationshjemmet ikke var et rigtigt hjem, og børnene havde brug for en normal tilværelse. Det var desuden heller ikke hensigtsmæssigt at have et barn, som så alle andre børn flytte ud, mens det måtte blive tilbage. Gennemsnitsperioden for et ophold var derfor fra tre må-

neder til to år. Når et barn skulle flytte fra Observationshjemmet, lavede man et udslningsprogram, hvor adoptiv-/plejeforældrene gennem længere tid og op til en måned besøgte barnet, for at de gensidigt kunne lære hinanden at kende og blive trygge inden den endelige hjemtagelse. Det var en vanskelig tid. Navnlig for de kommende forældre, der gerne ville have barnet med hjem straks. Men det kom dem jo til gode, fordi de på den måde var forberedte på en del af de reaktioner, der kom.

Inger fortæller, hvordan hun altid faldt for de sølle børn. Ikke ud fra rationelle overvejelser, men fordi hun her gerne ville give noget ekstra. Hun mindes, hvordan hun i sin uddannelsestid faldt for en lille fyr, som ingen gad tage op. Men hun kunne ikke stå for ham, og han blomstrede op ved den kontakt, hun gav ham. Hun husker ligeledes en lille pige, der kom til Bagsværd Observationshjem fra et andet børnehjem, hvor hun havde været siden fødslen. På grund af den dårlige normering havde voksenkontakten været mangelfuld og miljøet ustimulerende. Hendes udvikling var derfor blevet forstyrret, så hun nu måtte betegnes som et følelsesmæssigt tidligt skadet barn. Som 3-årig fremstod hun som svagtbegavet, omkringfarende, urolig og let afledelig. Hun kunne ikke klare kropskontakt, kunne ikke indgå i et følelsesmæssigt samspil, kendte ikke sine egne følelser – hun lod f.eks. vrede gå ud

1941. Både forældre og plejeforældre kom og besøgte de mange børn. Det var altid glædeligt for begge parter at kunne få lov til at opleve hinanden.

1946. Hvem kan stå for lille Connie. Velvære og livsglæde stråler ud af hendes ansigt.

over sig selv ved at bide sig i armen, og endelig havde hun en dårlig sprogudvikling. Med supervision af konsulenter forsøgte de en regressionsbehandling af pigen, dvs. lade hende gennemleve den tidlige spædbarnalder på ny, for om muligt at opbygge den udvikling, der var gået skævt. Det foregik ved, at Inger næsten daglig havde hende en halv time alene, hvor hun var til pigens rådighed og kunne opfylde hendes behov. I løbet af de to år behandlingen varede, gennemgik hun stort set et spædbarns udvikling. Hun lå f.eks. i Ingers arme og drak sutteflaske. Pigen kunne nyde, at Inger kælede for hende og kunne selv røre ved Ingers ansigt. På den måde fik den lille pige langsomt opbygget sin egen personlighed. Den øvrige tid af dagen skulle hun sammen med de andre børn behandles aldersvarende. Resultatet blev en pige, der nu blev testet som normalt begavet,

og som var i stand til at indgå i et normalt forhold til sig selv og andre.

Den svære balance

Som forstanderinde måtte Inger tage sig af de administrative sager, der nu engang er på enhver institution. Det var især konflikter med amtet, som skulle give penge til observationshjemmet. De havde ikke altid den samme opfattelse af, hvad børnene havde brug for. Inger mindes, at det tit har været svært. Nogen gange var der lavvande med hensyn til anbringelse af børn, fordi amtet skulle spare. Det betød, at mange børn blev alt for sent anbragt på hjemmene, og dermed blev skadet langt mere end godt var. En skade, som måske kunne have været undgået, hvis myndighederne havde grebet ind meget tidligere. Inger snakker længe om narko- og alkoholbørn, som var så svært skadet, at det var uopretteligt. Nogen forældre var gode, andre ville man helst ikke se igen, og så var der svingdørsbørnene, som kommunerne sendte hjem på trods af modvilje fra Bagsværd Observationshjem. Hun tror ikke, at børnene på Observationshjemmet havde fået det bedre af, at der var kommunal støtte i deres eget hjem. De fleste børn havde brug for at komme væk for altid. I starten kom der ikke mange forældre på besøg, de fleste "glemte" deres børn. Efterhånden blev kontakten tvungen og nogen gange var dette ikke en bedring for børnene. Forældrene kunne sige til børnene, at de snart skulle hjem,

men dette skete næsten aldrig. Inger synes, at en del forældre fik for frie tøjler, dvs. fik børnene hjem for så at få dem anbragt igen, når det gik galt. Den såkaldte svingdørspolitik. Det er en snak, som handler om ønsket om at redde børnene og de økonomiske prioriteringer, som alle kommuner er nødsaget til at foretage.

En ny forstander kommer til

I 1992 er det tid for Inger Glahn at nyde sit otium. Også hun har tilbragt hele sit arbejdsliv på Bagsværd Observationshjem. Inger husker, at det næsten var en lettelse at holde op. Kræfterne rakte ikke mere, og hun følte, at hendes tid på hjemmet var forbi. Hun savner dog børnene: - Jeg kan slet ikke lade være, siger hun med et stort smil.

Hun overlod sit virke til den første mandlige forstander i Observationshjemmets historie; Otto Bernt Juhl. Han er den første forstander, der ikke bor på observationshjemmet. 1. salen, som før var en hyggelig lejlighed, er omdannet til kontorer og mødelokale. Intet personale bor på hjemmet mere, men selvom Bagsværd Observationshjem er begyndt at ligne en institution mere, så er hjemmet stadig fuld af varme.

Otto er uddannet socialpædagog fra Esbjergs Socialpædagogiske Seminarium og har siden haft diverse kurser inden for socialpædagogik og ledelse. I 1974/75 arbejdede han på en institution for belastede børn. Jobbet her overbeviste ham om, at tidlig indgriben kunne spare børnene for mange sociale traumer. Dette blev yderligere bekræftet gennem en senere stilling, hvor Otto arbejdede med børn og unge. Her blev det tydeligt, at disse børn havde været bedre hjulpet i deres unge år. Han startede på Bagsværd Observationshjem i 1987 som stedfortræder for forstanderen. Årsagen til at han overhovedet søgte ud på Bagsværd Observations-

hjem var hans tro på, at han kunne gøre en forskel. Når et lille barn blev fjernet fra sit hjem, var og er hans overbevisning, at opholdet på Bagsværd Observationshjem gjorde forskellen på, om barnet blev veltilpasset eller disharmonisk. I 1992 blev Otto forstander, og han har beholdt sin tro på, at hans arbejde gør en forskel i børnenes videre færd ud i verden.

Otto brænder for børnene. Når han taler om Bagsværd Observationshjem, kan man mærke hans store engagement i hjemmets virke. Han fortæller, at børnene på observationshjemmet normalt anbringes akut, efter at familien uden virkning har modtaget behandling og vejledning i hjemmet, og myndighederne derfor skønner, at det bedste for børnene er at blive fjernet. Når børnene kommer på hjemmet, bliver der lavet en observation og psykologisk vurdering af børnene. De kommer i stabile rammer og i behandling. Dernæst bliver der sendt en vurdering til kommunen om, hvilke tiltag der skal gøres for at sikre barnets tarv. Børnene kan bli-

2005, Inger Glahn har bosat sig i Bagsværd og bruger sin tid som pensionist til at passe børn fra normale familier i dagtimerne. Så kan hun se de små udviklinger, hun ikke havde tid til da hun arbejdede.

2005. Børnenes værelser er hyggelige kroge med bamser, legetøj og tegninger. Der bliver gjort meget for, at børnene skal føle sig trygge i de nye omgivelser.

ve på hjemmet indtil skolealderen, og de fleste bliver udsluset til plejefamilier. Børnene bor i fire lejligheder, som fungerer som selvstændige enheder. Der er fem børn i hver, og hertil er tilknyttet to plejere. Hver gruppe har faste voksne, som er på hjemmet mellem kl. 7 og kl. 20 alle ugens syv dage. Der er desuden vågen aften- og nattevagt. Der er ansat pædagogisk personale, børnepsykolog, socialrådgiver, børnepsykiatrisk konsulent og en børnelæge. Herudover er der ansat praktisk personale, som sørger for at lave mad, vaske tøj og rengøring.

Der er pt. 26 børn på Observationshjemmet, som er en overnormering på 4 børn. Børnene kommer fra amtets 18 kommuner

og er i alderen 0-5 år. Der er kun ældre børn i forbindelse med fjernelse af søskende, men aldersgrænsen er 7 år. Mens barnet bor på Bagsværd Observationshjem, betaler institutionen udgifterne til tøj, sko og lignende. Børn over tre år får lommepenge af institutionen. Det er opholdskommunen, der betaler for barnets ophold.

Det er Barnets Hus, der ejer Bagsværd Observationshjem. Der er nedsat en lokalbestyrelse, som består af repræsentanter fra Barnets Hus' repræsentantskab, to politisk udpegede fra hhv. Gladsaxe kommune og Københavns amt. Dernæst deltager repræsentanter fra Bagsværd Observationshjem.

Hverdagen anno 2005

Dagen har faste tider for, hvornår børnene står op, spiser morgenmad, leger, spiser middagsmad, frugt og aftensmad, får besøg, får læst historie og bliver lagt i seng. Det er ofte denne rutine, som mange af børnene mangler, når de kommer til Observationshjemmet. Mens barnet bor på Bagsværd Observationshjem, tilbydes det aktiviteter både på institutionen og uden for institutionen. Aktiviteterne tilrettelægges efter barnets alder og interesse. Det kan f.eks. være at tegne, male, bage, lave papirklip, synge og få læst historie. På den store legeplads kan man gynge,

klatre, cykle og lege i sandkassen. Der bliver gået ture, og de større børn tager på udflugter til f.eks. ZOO og Frilandsmuseet.

De største børn kan gå i ”børnehave” to formiddage om ugen på Bagsværd Observationshjem, hvor de laver kreative og skoleforberedende aktiviteter. Andre aktiviteter som f.eks. svømning eller ridning tilrettelægges efter barnets alder og interesse. De forskellige børnegrupper tager jævnligt på koloni. Turen går ofte til institutionens sommerhus i Munkerup, men kan også foregå i en hytte i Sverige, i Lalandia eller et andet sted valgt efter børnenes alder og ønsker.

1980. De mange aktiviteter adspredte børnene i løbet af dagen. De har mange muligheder for at lege både sammen og hver for sig.

2005. Otto Bernt Juhl er en passioneret forstander, som tænker 100 pct. på børnenes tarv og videre færd ud i verden. Det er gennem hans virke og sans for, hvad anbragte børn behøver, at børnene vender tilbage til Bagsværd Observationshjem for at se det hjem, der hjalp dem til at få det velfungerende liv, de i dag fører.

Litteratur

Interview med Ingeborg Wichmann, Inger Glahn og Otto Bernt Juhl.

”Barnets Hus” jubilæumsskrift 1920-1995.

Bagsværd Observationshjems hjemmeside:

www.bagsvaerdotservationshjem.dk

Søskendehjemmet Haraldslund - tidligere Ove Hohlenbergs Minde

Af Eva Molin, Gladsaxe Byarkiv

Der er skrevet om Søskendehjemmet Haraldslund og Ove Hohlenbergs Minde før, men det er længe siden, og dengang lå fokus på ”gamle dage”, d.v.s. fra institutionens start og op til 1967. Dette er et forsøg på at samle nogle nøglepersoners erindringer om stedet og fortælle om dets historie og betydning for børnene, som kom til at bo på stedet frem til i dag.

Ove Hohlenbergs Minde

Ove Hohlenbergs Minde blev startet allerede i 1878 af bl.a. komtesse Moltke og præst ved Holmens Kirke, Ove Hohlenberg. Det blev hurtigt et respekteret børnehjem for piger. Ikke alle pigerne var forældreløse, nogle kom fra så fattige hjem, at forældrene valgte at give afkald på deres døtre i håbet om, at de på den måde ville få en bedre og trygtere barndom og fremtid.

I 1926 ansatte man Marie Sørensen som forstander for Ove Hohlenbergs Minde. Hun og Inger Schou, som var hendes nære medarbejder, blev kendt som ”mor” og ”moster”. Disse to damer ledede børnehjemmet de næste 34 år. Igennem al den tid modtog de i alt

74 piger på hjemmet. Pigerne var enten anbragt af kommunerne eller af private, d.v.s. der var forældre eller andre pårørende, der betalte deres ophold på institutionen. De fleste af pigerne blev optaget på hjemmet i en meget ung alder, helt ned til to år, og forblev på stedet til de kunne komme ud i huslige stillinger efter konfirmationen. I pigernes kontrakter med familierne, som de skulle arbejde for, indgik en fridag hver onsdag. Her skulle pigerne hjem til ”mor” og ”moster” og fortælle om deres oplevelser i ugen, der var

*Bygningen,
der husede
Ove Hohlen-
bergs Min-
de, står endnu
på Hellerup-
vej 50.*

*Børnene lærte at sy.
Foto ca. 1980.*

gået, sådan som det også var skik i de fleste ”normale” familier.

Lassen Jensen kommer til

I 1960 fyldte ”mor” 67 år, og både ”mor” og ”moster” indgav afskedsansøgning. I stedet valgte bestyrelsen for Ove Hohlenbergs Minde og Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen efter en kortvarig diskussion om stedets fremtid at ansætte Gerda og Arne Lassen Jensen som forstanderpar på det, der nu skulle være et søskendehjem.

En af årsagerne, til at der overhovedet opstod diskussion om børnehjemmets fremtid, var, at af de 20 piger, som var tilbage i 1959, nåede Marie Sørensen at udskrive de otte inden sin afsked. D.v.s. man skulle vurdere, om behovet for et børnehjem var så stort, at det var berettiget at drive stedet videre, ikke mindst fordi man ved fortsat drift af hjemmet måtte se sig om efter et nyt sted at bo, eftersom Ove Hohlenbergs Minde i Hellerup var nedslidt på det tidspunkt.

Arne Lassen Jensen overtog derfor en institution under forvandling. Han og hans hustru og deres børn boede dog på hjemmet, li-

gesom ”mor” og ”moster” i sin tid havde haft deres faste bopæl på stedet. Foruden Lassen Jensen var der to unge piger på hhv. 17 og 20 år, som endnu ingen uddannelse havde, men gik til hånd på hjemmet. Den ene holdt dog

*Arne og
Gerda Las-
sen Jensen,
ca. 1980.*

op umiddelbart efter Lassen Jensen kom, da hun skulle tilbage til Jylland. Hjemmet var i 1960 normeret til to fuldtidsansatte socialpædagoger.

I 1960'erne var det nemt at få arbejde. Også for socialpædagoger. Og de var meget bevidste om deres egen værdi. De ville i hvert fald ikke skrælle kartofler, bone gulve, vaske tøj og andre dagligdags ting. Men det hørte med til arbejdet på Ove Hohlenbergs Minde, hvor ALLE var nødt til at stå sammen og tage fra – også når det gjaldt de kedeligere ting – ellers kunne hverdagen ikke hænge sammen. Socialpædagogerne skulle desuden, som forstanderne og de unge piger, bo på stedet. I løbet af Lassen Jensens første syv år på stedet opnåede de at få besat én af de to socialpædagog-stillinger!

Hverdag og fest anno 1960-67

Da Lassen Jensen tiltrådte i 1960 var det under forudsætning af, at der skulle ske ny-

tænkning på stedet. Nok skulle det nye forstanderpar bo på stedet, men de skulle ikke forsøge at være i forældrenes sted. I løbet af det første år besøgte Arne Lassen Jensen således samtlige de 12 pigers forældre, for at forsøge at genskabe kontakten, evt. få pigerne udsluset til egne hjem.

Resultatet blev, at Arne i forening med hjemmets bestyrelse besluttede at alle børn fremover skulle anbringes af stat, amt eller kommuner, d.v.s. man sluttede helt med at optage private børn. Man besluttede også, at børnene skulle bibeholde så stor en kontakt til deres forældre som overhovedet praktisk muligt, ligesom det ikke længere var en anbringelse, der skulle være hele barndommen igennem.

Børnene på hjemmet var mellem tre og atten år og efter 1960 desuden af begge køn. Da Arne og Gerda startede, lavede de naturligvis visse fornyelser i hverdagen. F.eks. havde børnene før spist ved ét langbord. Nu

Leg med Duplo-klokker, ca. 1980.

blev de splittet op ved tre separate borde, hvilket fik én af de ældste piger, som havde boet der hele sit liv under ”mor” og ”moster” til at udbrøde, at nu var det da for alvor blevet som en institution, nu var det ikke lænere som én stor familie.

De store piger, som var opdraget under ”mors” og ”mosters” kærlige, men faste hænder, var til gengæld en uvurderlig hjælp de første år, hvor der i den grad manglede personale på stedet. De store piger havde fra barnsben været vant til at bone gulve, hjælpe i køkkenet m.m. Om lørdagen havde hver af de store piger en særlig opgave. Den ene af pigerne havde således til opgave at skure de nedslidte, hvidskurede planker på stedets store køkkenbord. Hendes verden brød sammen den dag, hun kom hjem og opdagede, at Arne havde lagt linoleum over hele køkkenbordet. I en ustabil verden, hvor hun

selv var i puberteten, skulle hjemmet gerne forblive uændret, men sådan kunne det bare ikke være i virkeligheden.

Mens hjemmet stadig holdt til i Hellerup, overholdt man ellers nogenlunde stedets traditioner. F.eks. holdt man aldrig børnefødselsdage på dagen, men i stedet afholdtes hvert år en stor sommerfest, hvor hvert barn måtte invitere 4-6 venner. På Hellerup skole, hvor børnene gik, gik der ry af festerne på Ove Hohlenbergs Minde, og det var meget attraktivt at være blandt de indbudte til årets fest.

Det var også hjemmet, der afholdt konfirmationer og 18-års fødselsdage for de unge mennesker. Det lavede man dog om på i 1967, hvor man indviede Søskendehjemmet Haraldslund, og hvor nogle af de gamle traditioner blev taget op til fornyet revision.

En af de fornyelser, der fik umiddelbar

Ved grundstensnedlæggelsen i maj 1966 var også de store piger med.

Indvielsen foregik 11/12-1967 med deltagelse af bl.a. arveprinsesse Caroline Mathilde, som her hilser på eleverne.

indflydelse på børnenes hverdag allerede fra 1960, var, at de begyndte at få lov til at gå til f.eks. dans eller spejder. Deres pligter i hjemmet blev ”normaliserede” i forhold til børns pligter i almindelige familier. Desuden blev det nu det helt normale at få besøg eller selv at tage hjem i weekenderne. Og havde børnene lyster og evner blev de fra nu af også opmuntrede til at videreudanne sig.

Søskendehjemmet Haraldslund

Ove Hohlenbergs Minde købte Haraldslund med forskellige klausuler. Byplanen skulle ændres, og det skulle sikres, at der var tilladelse fra Direktoratet for Børne- og Ung-

domsforsorgen til at bruge ejendommen til børnehjem. Modsat forpligtede Ove Hohlenbergs Minde sig til at lade forrige ejers firma stå for nedrivningen, ligesom en anden af sælgerne fik ”forlejeret” til sidebygningerne til privat beboelse, indtil nedrivningen skulle finde sted.

Den gamle gård, Haraldslund, blev kort tid efter overtagelsen revet ned, men så indførte staten byggestop, det var krisetider, og selvom alle byggetilladelser og tegninger lå godkendte og parate i 1962, måtte projektet udskydes. Først i 1967 stod det nye hjem klar. Det blev omdøbt fra Ove Hohlenbergs Minde til Søskendehjemmet Haraldslund, og fra nu af kunne hjemmet modtage både drenge og piger.

Hverdagen efter 1967

Hverdagen ændrede sig efter indflytningen på Aldershvilevej. For det første blev stedet opnormeret personalemæssigt til 5 fuldtidsansatte socialpædagoger, foruden køkken- og rengøringspersonale, og denne gang lykkedes det at besætte alle stillingerne. I alt var der i 1967 10 ansatte + forstanderparret. Kun forstanderparret boede fremover fast på Haraldslund.

For det andet blev børnene delt i tre grupper á 8-9 børn med to fast tilknyttede voks-

ne pr. gruppe. Hver gruppe havde sit eget ”hus” med fælles opholdsstue, og børnene fik eget værelse.

Børnene skulle principielt være tre år for at komme på Haraldslund. En enkelt gang gjorde man dog en undtagelse og tog én på to år, for at undgå at sprede en søskendeflok. Men den nye placering i Bagsværd var optimal, fordi man dermed også kunne indlede et samarbejde med Bagsværd Observationshjem på Bagsværdvej 146, tidligere Spædbørnehjemmet, næsten skråt overfor Haraldslund. Samarbejdet var godt og nødvendigt, når der ind imellem kom en søskendeflok, som p.g.a. alder måtte deles mellem de to hjem. Det gjorde, at søskende kunne holde sammen, til trods for at de i en periode måtte være på to forskellige institutioner. Det skal dog siges, at det kun sjældent blev nødvendigt i praksis at dele søskendeflokke.

Spædbørnehjemmet tog og tager sig af børn fra 0 til 5 år. Haraldslund tog principielt børnene fra de var 3 år, men i praksis har meget få børn efter udflytningen til Bagsværd været under skolealderen, hvilket fik betydning for de ansatte, som typisk først startede deres arbejdsdag kl. 14, altså efter normal skoletid.

I de nye grupper blev der nu fejret ”normale” børnefødselsdage med lagkage og boller og nogle gange hele klassen på besøg. Til gengæld holdt man som hovedregel op med at holde konfirmationer for børnene efter 1967. Det måtte familierne selv klare, dog

kunne en gruppeleder godt gøre en undtagelse, hvis der var specielle behov.

Der var som sagt sket et skred i forhold til tidligere, hvor børnene blev på hjemmet til de var fyldt 18. De piger, der var flyttet til Ove Hohlenbergs Minde i ”mors” og ”mosters” tid, sørgede Lassen Jensen for kom ud i huslige stillinger, sådan som pigerne selv forventede det. En enkelt fik efter ønske lov at læse videre.

Nogle børn kom kun for en kortere periode i en akut situation, mens f.eks. deres mor var på hospitalet, mens andre børn var der i længere tid. Arne Lassen Jensen mente, at børnene helst ikke skulle være på børnehjemmet i mere end et par år, og deri var de sociale myndigheder sådan set helt enige. For at fastholde myndighederne på det enkelte barns tarv, indførte Arne derfor ugentlige møder med ét barn på dagsordenen pr.

Opholdsstue ca. 1980.

Det nybyggede Haraldslund, 1967.

gang. I møderne deltog barnets klasselærer, sagsbehandleren, Arne selv, barnets gruppeleder fra Haraldslund, og i tilfælde hvor en sådan var involveret desuden én fra børnepsykiatrisk hospital i Gentofte. Her blev barnets fremskridt evalueret, og planer for fremtiden lagt. Med ét møde pr. uge, betød det, at man nåede alle børnene igennem cirka fire gange årligt. At nytænkningen virkede, siger tallene alene noget om: I Marie Sørensens 34-årige ”regeringsperiode” modtog Ove Hohlenbergs Minde i alt 74 piger. I de 32 år Gerda og Arne Lassen Jensen var forstandere modtog de 773 børn.

Bestyrelsen

Når man fortæller om børnehjem, så er det noget af det nemmeste at dømme arbejdet blandt børnene efter nutidens målestok. Det er bare helt urimeligt, for vilkårene har ændret sig enormt gennem århundrederne. Da Ove Hohlenbergs Minde blev startet helt tilbage i 1878 (i øvrigt under det manende navn: ”Nøisomhed”), var det et helt igennem privat børnehjem. Det var der intet mærke-

ligt i, sådan var tidsånden, her i kommunen fik vi bl.a. Bagsværd asyl og Lillemosegård, der fungerede som hhv. børnehave og åndssvageanstalt, og disse institutioner var også helt igennem private ved oprettelsen.

Den første bestyrelse fra 1878 bestod af Ove Hohlenberg, komtesse Moltke og en del andre damer og herrer primært fra det bedre københavnske borgerskab. Disse første entusiaster lagde et kæmpearbejde i at oprette og udvide hjemmet til dét sted, som ”mor” og ”moster” og siden Lassen Jensen kunne overtage i Hellerup. Et af bestyrelsens vigtigste job var at rejse penge til driften af børnehjemmet. En anden vigtig del af bestyrelsesarbejdet gik på at finde passende omgivelser til børnene. Det første børnehjem blev lagt langt ude på landet på Frederiksberg på Falkoner Allé, men det blev meget hurtigt for småt, og allerede få år efter gik man i gang med at lede efter et nyt sted. Bestyrelsen endte med at købe en grund, som lå om muligt endnu længere ude på landet, nemlig helt ude på Hellerupvej 40 (i dag 50), hvor det nyopførte børnehjem kunne indivi-

Selv på et nyt foto, kan man se, hvor tæt på Ove Hohlenbergs Minde, jernbanen løber. Det var en farlig sag at krydse sporene, da de løb tværs over Hellerupvej.

es i 1886, denne gang under navnet Talitha Kumi, som betyder ”pige rejs dig” og er et bibelsk citat. Det var først, da Ove Hohlenberg var død i 1898, at hjemmet tog navneforandring til Ove Hohlenbergs Minde.

Det daglige brød

Der var den ulempe ved private donationer, at de ofte var uregelmæssige, og børnene på Ove Hohlenbergs Minde var derfor nødt til at tjene penge for at være sikre på at få mad på bordet og tøj på kroppen. Man bagte brød og vaskede for folk i omegnen. Brødet blev leveret til køberens dør af pigerne, som havde en lille trækvogn at transportere de færdige brød i. På det tidspunkt var jernbanen stadig i niveau med Hellerupvej, d.v.s. vi er i tiden før 1908. En dag, hvor pigerne var ved at krydse sporene med deres brødvogn, fik en af de små piger hælen i klemme i skinnerne. De andre piger reddede brødvognen, men piggen med hælen i klemme fik kørt benene af

af toget. Historien er naturligvis frygtelig, men den siger meget om, hvor fattige forholdene var. Brødene var uerstattelige. Uden det daglige salg, var der simpelthen ikke mad på bordet i Ove Hohlenbergs Minde. Heldigvis kunne man få år senere brødføde børnene uden indtjeningen fra baging og tøjvask. Og igen, ja, børnene på hjemmet måtte leve spartansk og yderst beskedent, men forholdene på Ove Hohlenbergs Minde var ikke mere beskedne end blandt en stor del af den øvrige danske befolkning.

Børnehjælpsdag

I 1904 blev den første børnehjælpsdag i København afholdt. Dagen blev en bragende succes, filantropien blomstrede, og blandt de institutioner, der efterfølgende fik del i overskuddet, var Børnehjemmet Ove Hohlenbergs Minde, som fik 800 kr. I de følgende år, og særligt mens ”mor” og ”moster” var hjemmets ledere, deltog børnene altid i

børnehjælpsdagen, hvor de under ”mosters” kyndige og gennemmusikalske vejledning indøvede skuespil og sange, lavede kostumer og kulisser. For børnene var det et af årets højdepunkter, men det gav også et nødvendigt supplement til den altid slunkne pengekasse.

Først med socialreformen i 1933 overtog staten forpligtelserne overfor f.eks. børnehjem. Det betød dog ikke, at bestyrelserne på nogen måde blev overflødige, og at pengene pludselig flød i rigelige strømme, men Ove Hohlenbergs Minde fik nu status som selvejende institution. Selvejende institutioner fik og får penge fra stat, amt og/eller kommuner, men bestyrelsen er den beslutende instans. Bestyrelsen for Haraldslund var selvsupplerende, d.v.s. man gik selv ud og fandt en ny ildsjæl til bestyrelsesarbejdet, hvis én af de garvede trådte ud.

Johannes Teller, 1978.

Ildsjælen Johannes Teller

Bestyrelsesformanden fra 1953 og de næste 28 år frem i tiden hed Johannes Teller. Teller var dybt engageret i flere bestyrelser, bl.a. for Landsforeningen mod Børnelamelse, som han var med til at starte i 1944. Som formand for bestyrelsen i Ove Hohlenbergs Minde – siden Søskenhjemmet Haraldslund – var han i høj grad den bærende

kraft, da der skulle købes grund til et nyt børnehjem, og sidenhen da der skulle tegnes og bygges.

Schulstads rugbrød – en anekdote

Penge var det tilbagevendende tema på alle bestyrelsesmøder. Det var også ofte økonomien i de enkelte familier, der fik folk til at overlade deres børn til Haraldslund. En af de piger, der var anbragt på Haraldslund, havde mistet sin mor. Hendes far var ansat på Schulstads brødfabrik, men kunne ikke sørge for familien efter sin hustrus død. Hvor når pigens kom til Haraldslund fortaber sig i tågerne, men det er sikkert og vist, at direktøren for Schulstad fik nys om den sørgelige familieskæbne, og for at vise sig solidarisk med sin medarbejder erklærede han, at Schulstad fremover ville donere al det rugbrød til Haraldslund, som pigerne kunne spise. Den ordning eksisterede helt frem til omkring 1970, hvor Schulstad fik ny direktør, som gennemgik regnskaberne og undrede sig. På det tidspunkt var pigens for længst væk fra Haraldslund, og om faderen overhovedet endnu arbejdede hos Schulstad vides ikke. I hvert fald måtte Haraldslund fremover sætte endnu en post på regnskabet, nemlig køb af rugbrød!

Statsligt tilsyn før og efter 1960

Først staten og dernæst amterne havde ansatte, der drog rundt og besøgte børnehjemmene og sikrede, at standarden var i orden. Fra gammel tid havde der været en generel holdning blandt børnehjemslederne om, at de tilsynsførende skulle se den pæne side af hjemmene. Problemer holdt man for sig selv.

Overinspektionen for Børnefor sorgen, det senere Direktoratet for Børne- og Ungdomsfor sorgen havde i mange år samme inspektør/tilsynsførende. Når hun var på tilsynsrunde i omegnen gik det som en løbeild

*Den tilsynsførende for
Direktoratet for Bør-
ne- og Ungdomsfor-
sorgen, Arne og Gerda
Lassen Jensen ved ind-
vielsen af det nye sø-
skendehjem i 1967.*

fra hjem til hjem, og børnene blev skynd-
somst sendt op at skifte til søndagstøjet, og
der blev dækket fint kaffebord med de pæ-
neste kopper i dagligstuen, så inspektøren
kunne modtages standsmæssigt.

Sådan foregik det også, når inspektøren
kom på besøg hos ”mor” og ”moster”. Alt så
skinnende rent og pænt ud, og det var ikke de
store problemer, man drøftede over de pæne
kaffekopper. Ikke fordi man bevidst søgte at
gøre sig bedre, end man var, men fordi det
var en del af tidsånden i 1930’erne, 40’erne
og 50’erne. Autoritetstroen var enormt stor
set med vore dages øjne. Ikke bare hos bør-
nene, der så op til ”mor” og ”moster”, men
også hos lederne selv, der nærrede stort set
selvsamme autoritetstro, når der kom ”fint”
besøg fra statens tilsynsførende.

I 1960 kom inspektøren på uventet visit
på Haraldslund. Jungletrommerne havde ik-
ke nået det nye forstanderpar inden inspek-
tionen, så børnene stod om køkkenbordet og
fik efter gammel skik deres eftermiddagste
og daggamle brød, som man havde hentet

hos bageren for et symbolsk beløb. De hyg-
gede sig og drak teen af de sædvanlige skå-
rede og hankeløse gamle krus, mens de talte
om dagens oplevelser i skolen.

Inspektøren blev aldeles rystet over at se,
at børnene drak te af krus, der både mang-
lede hanke og var skårede. Desuden var de
jo stadig bare i deres skoletøj, og ikke om-
klædte i det pæne søndagstøj. Hvad var dog
det? Arne og Gerda forklarede den choke-
rede dame, at det faktisk var virkeligheden,
hun for en gangs skyld så. Hun blev også ta-
get med op på værelserne for at se de elen-
dige ældgamle kapokdyner, som klumpede
og var stenhårde efter årtiers brug, ligesom
hun så børnenes luvslidte tøj. Der gik én ti-
me fra inspektøren havde forladt hjemmet, til
Arne blev ringet op af en mand fra direkto-
ratet, som forhørte sig om, hvad det dog var
for gyserhistorier, han havde hørt, og hvad
Arne havde brug for af penge for at rette op
på forholdene. Det førte til en ekstrabevil-
ling af rådighedssummen, og i årene frem-
over blev en række små og store ting bragt i
overensstemmelse med den tidsånd, der nu
var gældende.

1976-1986

I 1976 overdrog staten tilsynet med og drif-
ten af børnehjemmene til amtskommunerne.
For Haraldslunds vedkommende fik det den
positive sideeffekt, at der blev overført flere

penge til institutionerne. Det var især vedligeholdelsen, der fik et løft, men også i det daglige blev tingene lidt lettere, da man kom tættere på de bevilgende myndigheder. Samarbejdet mellem bestyrelsen for Haraldslund og amtet var meget fint og tæt. For bestyrelsen fik overgangen fra statsligt til amtskommunalt regi den betydning, at amtet fremover skulle udpege et af medlemmerne i bestyrelsen.

En af dem, der sad i bestyrelsen for Haraldslund fra 1978-84, var Hanne Andersen, Gladsaxes afdøde borgmesters hustru. Hun sad i bestyrelsen til hun blev indvalgt i folketinget, og hun var netop udpeget som amtsrådets repræsentant i bestyrelsen. Hun husker om bestyrelsesarbejdet, at alle var meget engagerede i børnene og aktiviteterne, ligesom de naturligvis godkendte budgetterne og hjalp forstanderen, når der skulle lægges pres på amtsrådet for særbevillinger m.m. På det tidspunkt sad tillige blandt andre sognepræst Edvard Nielsen og Erhard Jacobsens hustru, Kate, i bestyrelsen.

En af bestyrelsens store opgaver dukkede op i januar 1984. Her vedtog folketinget den såkaldte 11-timers regel, som ramte døgninstitutionerne meget hårdt. Så hårdt, at pædagogernes landsforening BUPL efterfølgen-

de kunne udgive en 2 cm. tyk hvidbog over de problemer, netop denne regel medførte. Indtil da havde 3-4 ansatte på Haraldslund sørget for at børnene fik mad og kom i seng og vågede over børnene om natten, men med de nye hviletidsbestemmelser blev der behov for langt mere personale end tidligere.

Men tiderne skiftede. Netop i slutningen af 1970'erne og begyndelsen af 80'erne ændrede holdningen sig til anbringelse af børn på institutioner. Det blev mere almindeligt at bruge familiepleje. Der kom også meget mere hjælp til forældre, som havde vanskeligt ved selv at passe deres børn, og den hjælp gik ikke ud på at fjerne børnene men på at hjælpe familierne i eget hjem. Det betød, at amterne i de år opsagde driftsoverenskomsterne med en lang række af de små selvejende børnehjem. Der var simpelthen ikke brug for dem.

Det tog bestyrelsen med den nye formand, Bent Kristensen, i spidsen konsekvensen af i 1986. Det var nemlig sådan, at amterne kun sjældent nedlagde deres egne institutioner. Var der ikke brug for et amtsligt børnehjem, blev det typisk omdannet til noget andet – f.eks. et ungdomshjem. Bestyrelsen for Haraldslund besluttede derfor at overdrage hele institutionen til amtet og nedlagde dermed

*Bestyrelsen 1978.
Fra venstre ses Kate
Jacobsen, Edvard
Nielsen, Else Estrup,
Johannes Teller, Jørgen
Gotfredsen, Lise
Rasmussen og Hanne
Andersen.*

sig selv. Eneste betingelse var, at alle medarbejdere, hvoraf en del havde haft 25 års jubilæum på stedet, skulle være uopsigelige i 10 år fra amtets overtagelse. Amtet takkede ja til tilbudet, for Haraldslund var på daværende tidspunkt vurderet til 25 millioner kr. og var et meget velfungerende sted.

Edvard Nielsen kan stadig huske overdragelsesdagen. Bestyrelsesformand Bent Kristensen var blevet syg, så Edvard måtte i sin egenskab af næstformand træde til ved den højtidelige overdragelse. I den anledning holdt han en tale. Bagefter overdrog han skødet til amtsborgmester Per Kaalund. Per Kaalund kvitterede naturligvis pænt, men ved den efterfølgende reception fortalte han Edvard, at de slet ikke havde behøvet forære amtet Haraldslund, for det var den sidste institution, man overhovedet ville overveje at nedlægge. Ideen bag Haraldslund, bygningernes kvalitet og det, at børn og pædagoger fungerede så godt, gjorde, at der slet ingen fare var for nedlæggelse. Som Edvard sag-

de, så var det jo godt, at amtet påskønnede Haraldslund, men det var en meget mærkelig fornemmelse at få det at vide netop den dag, hvor bestyrelsen havde nedlagt sig selv og havde overdraget det hele til amtet.

Mellemspil

Da Arne og Gerda forlod Haraldslund i 1992, skete der atter omvæltninger i hjemmets og dermed børnenes liv. En af de for børnene nok største omvæltninger var, at man ikke længere ansatte et forstanderpar, men kun én forstander, og at vedkommende ikke længe skulle bo på stedet.

Efter fire turbulente år, blev Søskendehjemmet Haraldslund indlemmet som en underafdeling af behandlingshjemmet Egevangen. Disse mellemspil, som kom til at vare til august 2001, skal vi ikke bore i. Lad os bare sige, at det ikke gik helt så godt for Haraldslund i perioden fra Arne og Gerda stoppede, og indtil stedet i 2001 overgik til at være en underafdeling af behandlingshjemmet

Amtsborgmester Per Kaalund tv. og Edvard Nielsen siddende ved Haraldslunds overdragelse til amtet. Bag Edvard står Kate Jacobsen. Ved siden af Per Kaalund står formanden for Social- og Sundhedsudvalget Preben Lassen, og nærmest døren forstander Arne Lassen Jensen. Foto: Bo Jarner, 1986.

*Haraldslund
udefra i 2005.*

Nødebogård. Og lad os også bare sige, at bestyrelsens beslutning om at overdrage stedet til amtet i 1986 viste sig at være både forudseende og fornuftig, selvom den i 1986 var unødvendig.

Haraldslund Nødebogård

Behandlingshjemmet Nødebogård blev startet i 1959. I modsætning til Haraldslund, hvor forstanderen var pædagoguddannet, var forstanderen af Nødebogård psykolog. Årsagen var, at børnene på Nødebogård havde svære psykiske problemer, var sindslidende, havde angstneuroser, var psykotiske eller havde andre slemme ting at slås med. Forstanderparret på Nødebogård betegnede i Nødebogårds jubilæumsskrift eleverne som: ”børn i sjælelig nød”.

På Nødebogård var der i 1959 plads til 24 børn. I dag er der plads til 35 og efter Haraldslund i 2001 kunne tages i brug som ungdoms- og udslusningshjem for de 15-23 årige blev kapaciteten udvidet med boliger til 15 unge mennesker.

Målsætningen, som den er gengivet i Nø-

debogårds jubilæumsskrift fra 1991 skal her citeres: ”Behandlingens sigte er, at barnet når frem til at opleve sig som en person, som er accepteret, respekteret og har betydning. En person som bliver i stand til at bruge og videreudvikle iboende evner og i stand til at øve selvbeherskelse. En person, som med mindst mulig angst og størst mulig glæde deltager i og bidrager til det fælles liv”.

Hverdag anno 2005

Nødebogård har tre børneafdelinger. Nogle af børnene bliver aldrig stærke nok til at komme ud i samfundet, men de fleste elever kan stille og roligt udsluses.

Når barnet kommer i puberteten og får lyst til et lidt friere liv med biografture, fester og større socialt samvær, kommer Haraldslund ind i billedet. Her har man mulighederne for at give de unge gradvist større ansvar.

Haraldslund er inddelt i henholdsvis en ungdoms- og en udslusningsafdeling. På udslusningsafdelingen bor der p.t. fem elever. Alle elever har eget værelse og nøgle til både

Foto: Haraldslunds køkken er det naturlige samlingssted. De, der ikke deltager i madlavningen, kan sidde ved et lille separat bord i selve køkkenet eller sidde i spisestuen, som i dag står i åben forbindelse med køkkenet. Et andet samlingssted er husets veludstyrede computerum, hvor der laves lektier, spilles pil o.s.v.

huset og sit værelse. Udslusningsafdelingen har desuden sin helt egen indgang.

Bor man på ungdomsafdelingen er der en del mere personale tilknyttet end på udslusningsafdelingen. De unge mennesker lærer at vaske deres tøj og lave mad. En del går fortsat i skole i Nødebo, hvor de kan gå indtil 10. klasse. Pædagogerne hjælper med at vejlede de unge, så de kan finde deres niche i samfundet. Nogle fortsætter på efterskoler, andre på teknisk skole, beskyttede værksteder eller på VUC. Der er naturligvis også unge, som trods den store hjælp på Nødebogård og Haraldslund ikke finder ud på arbejdsmarkedet, men får tildelt en social pension.

Fælles for de unge fra Haraldslund er, at de er så selvhjulpne og har så meget styr på deres problemer, at de kan udsluses til enten bofællesskaber eller egne lejligheder. På udslusningsafdelingen klarer de unge mennesker sig selv med et minimum af opsyn. Når de kommer fra skole/arbejde, skal de selv handle ind, lave mad, gøre rent og vaske tøj.

Køkkenet i udslusningsafdelingen, 2005. Også i udslusningsafdelingen står dette rum i direkte forbindelse med spisestuen, og er et meget centralt rum for eleverne. Køkkenet står overfor en snarlig renovering.

Jette Skov Nielsen, afdelingsleder for Haraldslund siden 2001.

verne kan tage hjem på weekend, og stort set alle tager hjem i ferierne.

Haraldslunds leder siden 2001 hedder Jette Skov Nielsen. Hun er pædagog, ligesom størstedelen af det øvrige personale. I alt er der 11 pædagoger, 1 socialrådgiver, pedel, sekretær og to rengøringsassistenter ansat på Haraldslund i dag. Pædagogerne skiftes til at have nattevagt på stedet, så der altid er mindst én voksen tilstede døgnet rundt.

De voksne omkring de unge

Selvom eleverne/børnene på Haraldslund i dag kommer af andre årsager end dengang Arne og Gerda fungerede som forstanderpar, er der pædagogiske principper, som man stadig er helt enige i. Et eksempel på dette er vigtigheden af, at børnene så vidt muligt beholder deres kontakt til forældrene og øvrige sociale netværk udenfor institutionen. Ele-

Konferenceværelset er i dag Haraldslunds største rum. Her afholdes personalemøder, møder med de unge, forældrene og de sociale myndigheder. Rummet var Lassen Jensens dagligstue indtil 1992.

Afrunding

Der er sket rigtig meget siden komtesse Moltke og Ove Hohlenberg startede et børnehjem i 1878. Synet på børnene har ændret sig, ligesom et rigere samfund har kunnet yde stadig større hjælp til børn, unge og deres forældre. Behovet for børnehjem som i Arne og Gerdas tid er reduceret i takt med den øgede brug af især plejefamilier. Men Haraldslund har overlevet og bruges stadig til de børn og unge, som har størst behov for omsorg og hjælp fra professionelle og engagerede voksne.

Kilder og litteratur

Udtagne skødegenparter for matriklerne 7ad, 7ae og 3q alle af Bagsværd

Kommunens byggesagsarkiv for matrikel 7ae = Haraldslund

Grethe Christensen: Søkendehjemmet Haraldslund 1878-1978

Samtale med Gerda og Arne Lassen-Jensen

Samtale med Hanne Andersen

Artikel i Berlingske Tidende 23/6-1904 om Børnehjælpsdagen i København

Kopieret artikel fra 12/12-1967, muligvis Berlingske Tidende eller Politiken

Samtale med Edvard Nielsen

Samtale med Jette Skov Nielsen

Ebba og Niels Ernst: Nødebogård 1959-1999

Wiberg: Dansk præste- og sognehistorie bind 1 (København, Ove Hohlenberg)

